

Philosophical and Critical Thought Development of Child*

İdil KEFELİ**

Utku KARA***

ABSTRACT. The aim of this work is to develop interrogation notion for children by using the Socrates' method in order to become adults who think systematically, who express their ideas openly and who try to understand themselves and the whole universe they live in. The research was started in a social chess club at June 2007 and lasted about 2 months in time. The sample of this work is composed of 6 students from the chess club. This work is based on a qualitative research approach and consist of 2 major phases. Based on the results of first phase it was determined that children had no foreknowledge of philosophical thinking. Hence the notion of philosophical approach was first given by utilizing the Socrates' method. At the second phase philosophical activity was conducted by using "The Little Prince" book written by Antoine de Sain-Exupery. At the end of the last stage it was observed that children has gained the ability of fast comprehension and the reasoning was systematized.

Key Words: Phylosophy, Child, Sokratic Methods, Qualitative research

* The part of this article was presented in speech at the XVI. Congress of Training Educations under the heading of "Child Philosophy"

** Samsun Central Vocational High School, i_kefeli55@hotmail.com

*** Res. Assist., Ondokuz Mayıs University, Department of Primary Education, Division of Elementary Teaching, utkukara@mynet.com

SUMMARY

A condition which is unsuitable with its ambience or which is unsuitable to our expectations makes us surprised. But the more we grow up the less our amazement becomes day by day. We even get surprised only when we saw a flying man or a pelican on the road. It becomes quite difficult to maintain philosophy in us in these conditions. Because philosopher is the man who keep on searching the universe getting surprised. As Gareth B. Mathews points out, our first function related with mind is asking questions It exists in us, child does not learn this from others. This activity which is combined by the amazement of child leads to questions difficult to answer, naturally for elders. We think we have a great deal of intelligence by getting older but children understand really confused categories when we cannot. It is too easy to tell the justice, like number of people for every cooky whereas we make many descriptions about justice for hours. Because, true information is above of our understanding skill, so it causes the existence of definite templates. It is meaningless for us to lose this essence that we have in our childhood which means searching the universe surprisingly; child does not learn asking question but we teach asking no question to them. So philosophy must be taught to children during primary school. We do not care their imaginations while we try to explain others' imaginations. We want them to explain the universe like us, we do not want them to understand the universe. We want them to limit their extraordinary senses during searching the universe and we want them to fell the things which is paralel to the true information. Whereas, when we combine our true information with our child intelligence, result is going to be people who have information and use it.

Çocukta Felsefi Ve Eleştirel Düşüncenin Gelişimi*

İdil KEFELİ**

Utku KARA***

Öz. Bu çalışmanın amacı; çocukların sistematik düşünebilen, düşündüklerini özgürce ifade edebilen, kendini ve yaşadığı evreni anlamaya çalışan bireyler olabilmeleri için; sokratik yöntem kullanılarak sorgulama bilincinin geliştirilebilmesidir. Araştırma 2007 Haziran ayında başlamış olup, 2 ay boyunca bir satranç kulübünde yürütülmüştür. Çalışmanın örneklemini satranç kulübündeki 6 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma nitel araştırma yöntemine dayalı olup 2 aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşama sonuçlarına bağlı olarak; çocukların felsefi etkinliklerle ilgili hiçbir şey bilmedikleri belirlenmiştir. Bu yüzden öncelikle felsefi etkinlik hakkında bilgi verilmiştir. Bu konuyla ilgili örnek sokratik yöntem kullanılarak yapılmıştır. İkinci aşamada ise; Antoine de Sain-Exupery'nin 'Küçük Prenses' kitabından hareket edilerek felsefi etkinlik yapılmıştır. Bu aşamada ilk aşamaya göre, çocukların konuyu kavrayışı hızlanmış; akıl yürütmeler sistematikleşmiştir.

Anahtar Kelimeler: Felsefe, Çocuk, Sokratik Yöntem, Nitel araştırma

GİRİŞ

Bilgi çağıyla birlikte, 'bilmek' sözcüğü, günümüzde önem kazanan kavramlar arasında yer almaktadır (Köksal, 2006). Bilgiye ulaşmak kolaylaştıkça, bilginin kullanımıyla ilgili ciddi problemler kendini göstermeye başlamaktadır (Direk, 2006). Çocuk, ormanda kaybolunca yönünü bulmak için gerekli bilgiye sahipken, bu bilgiyi nasıl kullanacağını bilmeyen bir birey haline gelmektedir (Dewey, 1996). Bu yüzden okulların vizyonu artık sadece bilgi vermek değil; bu bilginin nasıl kullanılacağını da öğretmek olmaktadır (Azar, 2006). Günümüz eğitim anlayışında

* Bu makalenin bir kısmı XVI Eğitim Bilimleri Kongresi'nde "Çocuk Felsefesi" başlığıyla sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** İdil Kefeli, Samsun Merkez Endüstri Meslek Lisesi, i_kefeli55@hotmail.com

*** Arş.Gör. Utku Kara, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, utkukara@mynet.com

da bilgi, aranılan ve keşfedilen bir şey olarak tanımlanmakta, ‘öğretme’ yerine ‘öğrenme’ anlayışı temel alınmaktadır (Aydın, 1998). Bu durumda “Bilgiyi öğrenen ve yaşamında kullanabilen bireyleri nasıl yetiştirebiliriz?” Sorusuna yanıt bulmak bir zorunluluk haline gelmektedir. Literatüre baktığımızda böyle bir bireyin yetiştirilmesinin eğitimde felsefe etkinliğiyle sağlanabileceği vurgulanmaktadır. (Arslan, 1998; Özlem, 1999). Çünkü bu etkinlik özü gereği, insanın doğuştan sahip olduğu şaşırma, merak etme ve soru sorma özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır (Çilingir, 2003).

Felsefe tarihine baktığımızda, felsefenin temel özelliklerinin; merak etme, şaşırma ve soru sormanın daima varlığını koruduğunu görmekteyiz. (Vansieleghem, 2005). Bu özellik, felsefenin refleksif olmasını; yani tekrar tekrar aynı konu üzerinde düşünülmesini sağlamaktadır. O sadece evren hakkında bir bilgi değil; evreni kavramaya çalışan düşünce üzerine bir düşünce, evren hakkında bize verilen bilgiler üzerine bir bilgidir (Arslan, 1998). Felsefe, merak etme özelliği sayesinde sorularla ilgili doğru cevaba ulaşma kaygısı içine girmezken, verilen cevapların üzerinden soru sormak temel amaç olmaktadır (Aydın, 1998). Örneğin; “İnsan nedir?” sorusuna verilen cevap felsefe tarihindeki temel problemlerden biridir ve günümüzde de varlığını korumaktadır (Durak, 1993). Filozofun kendi sistemi içerisinde bu soruya verdiği cevap; siyaset, etik, epistemoloji, ontoloji yani tüm alt başlıkların oluşmasını sağlamaktadır (Özlem, 1999). O halde felsefe hakkında kesin bir şey söylemek, bir tanım vermek mümkün değilken; her filozofun kendi sistemi içerisinde kabul ettiği bir tanım oluşmaktadır. Örneğin; Karl Jaspers felsefeyi “Yolda olmaktır.” (Jaspers, 1995) diye, Kant ise “Kendisini akla dayanan nedenlerle meşrulaştırma amacı ve iddiasına sahip olan her türlü düşünce etkinliği” diye tanımlamaktadır. (Arslan, 1989). Felsefenin bu özelliği; yani, tanımının olmaması veya sınırlandırılmamış olması ve merak duygusunun hiç bitmemesi, her konudaki doğru bilgiyi sorgulama imkânı vermektedir. Bu sorgulamayı yapabilmek için de sahip olduğumuz temel hareket noktamız; evrene bakıp, şaşırma ve merak etme özelliğimizi kullanabilmektir. Aristoteles “Zira insanlar, hayret etmek içinden geçerek hem şimdi, hem de ilk olarak felsefenin egemen başlangıcına vardılar.” (dia gar to thaumezein hoi anthropoi katnun kai proton erxsanto philosophein) (Arslan, 1985) derken, felsefenin temelini hayret etmek olduğunu vurgulamaktadır. Felsefenin tanımındaki bu çeşitlilik bilgi yelpazesinin özgürce hareket etmesini sağlarken, bilimlerden ayrılan temel noktasına da vurgu yapmaktadır; “Bilimle felsefe arasındaki en önemli fark, bilimin, daha doğrusu özel bilimlerin, konularını ele alışı artık hemen hemen sınırları tamamen belirlenmiş, düzenlenmiş bilimsel araştırma teknik, yöntem ve usullerine sahip olmalarına karşılık felsefenin hemen her filozofa göre farklılık gösteren, sınırları oldukça belirsiz bir sezisler, deneyler, akıl yürütmeler toplamı olarak kendisini göstermesinde bulmaktadır.” (Arslan, 1989). Felsefenin temelinde yer alan insanın özüne uygun olan bu duygular zamanla, bilimlerdeki belirlenmişliklerin de etkisiyle kaybolmaktadır. Çünkü şaşırma ile beraber oluşan merak etme ve soru sorma özellikleri, doğru bilginin elde edilmesiyle birlikte önemini kaybetmektedir (Heidegger, 2000).

Bu özelliklerin kaybolmaması için çocuğun doğasında olan duygular ile filozoflar arasındaki temel bağın koparılmaması gerekmektedir. Montaigne doğa filozoflarını ‘kendilerini çevreleyen evrene korkarak değil de, büyük bir merakla ve şaşkınlıkla bakan bir grup adam’ diye ifade etmektedir (Montaigne, 1999). Bu filozoflar (Thales, Anaximenes, Anaximandros) evreni anlamaya çalışırken, korku yerine akla başvurmuş, herhangi bir mitosu kullanmamışlardır. Doğa filozofları da aynı çocuklar gibi doğayı anlamak için sadece duyu organlarıyla merak duygularını birleştirmektedir. Temel olarak arkhe problemi üzerine yönelen bu üç filozof, “Ana madde nedir?” sorusuna cevap aramışlardır (Arslan, 1994). İlk olarak Thales bu soruya arkhe Su’dur diye cevap verirken; aynı bir çocuk gibi tamamen günlük deneyim ve gözlemlerinden hareket etmektedir. Burada çocuğun doğuştan sahip olduğu özelliklere ek olarak, bilgi ve deneyimin birlikteliği felsefi tavrın oluşmasına sebep olmaktadır. Çocuğun “bu nedir?” Sorusuyla başlayan merak süreci, bilgi ile birleşince felsefi etkinlik oluşmaya başlamaktadır (Yazıcı, 2007). Genel felsefi literatürde bu birliktelik ilk defa Thales’te karşımıza çıkmaktadır (Arslan, 1994; Weber, 1991).

Bu konuyla ilgili olarak dünya literatüründeki ilk çalışmalar Matthew Lipman tarafından Amerika’da yapılmıştır (Vansieleghem, 2005). Daha sonra yine Amerika’da Gareth Matthews(2000) kendi metodunu oluşturmuştur. Çocukluk felsefesi eğitimiyle ilgili çalışmalar 80’li yıllarda hız kazanmış ve İlk kurumsal çalışma 1984 yılında Avusturya’da gerçekleştirilmiştir (Karakaya, 2006).

Dünyada varolan gelişmelere paralel olarak, Türkiye’de de son yıllarda çalışmaların başladığı görülmektedir. Özellikle Türkiye Felsefe Kurumu’nun Çocuklar İçin Felsefe Birimi’nin Başkanı, Nuran Direk tarafından yapılan etkinlikler, ilk örnekleri teşkil etmektedir(1996–1997) . Küçük Yalı ve Kasımpaşa Çocuk Esirgeme Kurumları’nda 2 sene boyunca 9-12 yaş grubuna uygulanan bu çalışma bize örnek olmuştur (T.F.K.B., 1998). Türkiye genelinde çocuklar için felsefe çalışmaları ise, M.E.B’in seçmeli ders olarak 2006-2007 öğretim yılında pilot bölgelerde ilköğretimin ikinci aşamasına ‘Düşünme Eğitimi’ dersi koymasıyla başlamıştır. Bu dersin 2007–2008 öğretim yılında da tüm Türkiye’de ilköğretimin ikinci aşamasında seçmeli ders olarak okutulması karara bağlanmıştır. Özellikle felsefe destekli olarak ilerleyecek bu derslerde, eleştirel düşünme ve zihinsel farklılıklar üzerinde durulacağı vurgulanmıştır.

Bu araştırmanın amacı, felsefe etkinliği sayesinde çocukların verileri sorgulayabilen, yargılama gücü gelişmiş, özgüvenini kazanmış, sahip olduğu bilgileri eleştiri süzgecinden geçirebilen, düşündüklerini ifade edebilen, görüşlerini destekleyebilen bireyler olabilmelerini sağlamaya ilişkindir. Aynı zamanda 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin sahip oldukları doğru bilgiyi, okuduklarına aktarabilme, bilgiler ve kavramlar arasında ilişki kurabilme, kendini tanıyabilme gibi konularda kullanabilmesini sağlamaktır.

Çalışma boyunca gerçekleştirilmek istenen amaç, Platon’un da dediği gibi, “Görmeyen gözlere görmeyi öğretmek değil; var olanı ortaya çıkarmaktır.” (Aytaç, 1998). Varolanı ortaya çıkarmak için ise; kullanılabilir en iyi yöntemin sokratik

yöntem olduğu görülmektedir. Sokrates diyalog (soru-cevap) yoluyla felsefe yapmaktadır; bu işi yaparken de karşıdakinin düşüncelerinin gelişmesine ve çelişkileri fark etmesine yol açacak sorular sormaktadır (Dorion, 2004–2005). Sokrates'in felsefe yaparken uyguladığı bu yöntem, eğitimde de varlığını göstermektedir. Günümüzde buldurma yöntemi veya doğurtma yöntemi olarak da anılmaktadır. Buldurma yönteminde, öğrenciye yeni bilgiler buldurulurken onun daha önce öğrendiği bilgileri diğer alanlara transfer etmesi, analiz ve sentez yapabilmesi sağlanmaktadır. (Karakaya, 2006) Sokratik yöntemin(buldurma yöntemi), birlikte düşünme ve tartışma yöntemi olma özelliğinden hareket ederek, çocuğun var olan bilgileriyle akıl yürütmesi, doğru çıkarımlarda bulunması, bilgiler arasında geçiş yapabilmesi hatta soru sorarak bilgi elde etmesi sağlanabilmektedir. Tüm bu düşünülenlerin yapılabilmesi için Nuran Direk'in "Küçük Prenses Üzerine Düşünmek" kitabı temel alınmıştır.

Çocuklar için felsefe eğitimi, filozofların (felsefe tarihi) öğretildiği bir eğitim değildir (T.F.K.B., 1998). Ancak felsefi bilgi, tartışmalar sırasında kullanılacak önemli bir kaynaktır. Bu yüzden uygulayacak öğretmenin felsefi bilgi donanımlı olmasına dikkat edilmelidir (Direk, 2006).

Çalışmamızda şu sorulara yanıt aranmaktadır.

- 1- Sokrates'in felsefeye uyguladığı yöntem çocukların sahip oldukları doğru bilgiyi kullanabilmelerinde yardımcı olabilir mi?
- 2- Sokratik yöntemle herhangi bir konu üzerinde sistemli düşünme çocuğa öğretilbilir mi?
- 3- Felsefe bir etkinlik olarak çocuklara uygulandığı zaman onlara neler kazandırabilir?

YÖNTEM

Araştırma 2007 Haziran ayında başlamış olup, 2 ay süreyle Karadeniz bölgesinde bir satranç kulübündeki (Buradaki amaç satranç oynayan bireylerin sistematik düşünce becerilerinin daha fazla gelişmiş olduğunun düşünülmesidir.) bir çalışma grubuyla yürütülmüştür. Çalışmanın örneklemini ilköğretim 5. ve 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu katılımcı grubu üç kız ve üç erkek öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin yaşları 10 ile 12 arasında değişmektedir.

Çalışmamız nitel araştırma yöntemi kullanılarak yapılmış olup, iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada, örnekleminizi oluşturan ilköğretim 5. ve 6. sınıf öğrencilerinden oluşan bir gruba yapılandırılmamış soru tekniği kullanılarak, odak grup görüşmesi ve birebir görüşme yapılmıştır. Bu görüşmelerde öğrencilere şu yönde akıl yürütmeler yaptırılmıştır;

- 1- Günlük deneyimlerden hareket edilerek felsefenin tanımsızlığının verilmesi.
- 2- Daha önce sahip olunan bilgilerin kullanılmasıyla insanla hayvan arasındaki ilişkinin öğrencilere söylenmesi.

Yapılandırılmamış soru tekniği kullanarak hazırlanan odak grup ve birebir görüşmelerde, öğrencilere yukarıda yer alan sorulara cevap oluşturacak nitelikte birçok soru, sokratik yöntem temel alınarak yöneltilmiştir. Bu görüşmeler bir yönetici tarafından yaklaşık 40 dakika uygulanmıştır. Diyaloglar (soru-cevap) görüşme anında not alınarak kaydedilmiştir.

İkinci aşamada ise örneklemimizi oluşturan ilköğretim 5. ve 6. sınıf öğrencilerinden oluşan bir gruba odak grup görüşmesi yapılmıştır. Bu görüşmelerde öğrencilerin belirlenmiş bir metin üzerinden hareketle, sahip oldukları bilgileri ve kavramları kullanmaları için sokratik yöntem uygulanmıştır. Metin seçiminde Küçük Prens kitabı temel alınmıştır. Yapılan görüşmelerde çocukların sahip olduğu bilgilerle okudukları metin arasında ilişki kurup kuramadıklarına bakılmıştır. Odak grup görüşmesi de bir yönetici denetiminde yaklaşık 40 dakika olarak uygulanmıştır. Not alma yöntemiyle görüşme anında diyaloglar kaydedilmiştir.

Veri Analiz Yöntemleri

Araştırmanın iki aşamasında da elde edilen bulgular Wolcott'un (1994) veri analiz yöntemi temel alınarak çözümlenmiştir. Bu yöntemde betimleme, sistematik analiz ve yorumlama olmak üzere üç farklı yol önerilmiştir. Bu çalışmada kullanılan sokratik yöntemine uygun olarak, 'betimleme' ve 'yorumlama' basamaklarından yararlanılmıştır. Betimsel analiz dört aşamadan oluşmaktadır;

1. basamak; betimsel analiz için bir çerçeve oluşturulması.
2. basamak; tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi.
3. basamak; bulguların tanımlanması
4. basamak; bulguların yorumlanması.

BULGULAR

Felsefi literatüre baktığımızda sokratik yöntemin iki aşamadan oluştuğu görülmektedir; İroni, Maotik (Dorion, 2004; Gross, 2006; Laertios, 2002) . Birinci aşamada (ironi) karşıdaki kişiye, hiç bir şey bilmediğini, söyleyerek konuşmaya başlayan Sokrates, aslında onun da hiçbir şey bilmediğini kabul ettirmektedir. İkinci aşamada (maotik) ise, aslında zaten bildiği şeyleri ona söyletmektedir. Bu yöntemi uygularken önemli olan; bir sistem içerisinde konu bütünlüğünü bozmadan soruları karşıdakine yöneltebilmektir (Aydın, 1998). Sokrates'in kendi felsefesinde kullandığı bu yöntem eğitimde karşımıza buldurma yöntemi olarak çıkmaktadır. Bu yöntem, "öğrencinin belli bir konuyla ilgili mevcut bilgilerinden hareketle, soru cevap tekniğini kullanarak yeni bilgilere ulaşmasını sağlayan bir öğretme yöntemidir. Buldurma yöntemi uygulanırken, öğrenciye kavramlar verilmez, öğrenci bu kavramlara verilen örnekler yardımıyla kendisi ulaşır." (Karakaya, 2006) Çocukların sabırsız oldukları ve yapılan işten çabuk sıkıldıkları düşünülerek, soru-cevap yöntemi uygulanırken; hikayelere ve yaşamdan örneklerle yer verilmiştir (Mathews, 2000).

Tüm bu bilgilerden hareketle; makalede kullanılan analizin daha iyi bir şekilde anlaşılabilmesi için aşağıda verilen diyalogların incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

TEMA: Felsefe yapmanın ne demek olduğunun, sadece akıl yürütme yoluyla çocuklara anlatılması.

Soru: Sizinle yapmaya başlayacağımız bu etkinlik felsefedir.

1.: ‘...neymiş?’

2.: ‘...Felsefe mi! tanımını var mı? tanım anlamamızı sağlayabilir...’

Soru: Her şeyin bir tanımını mı vardır sizce?

3.: ‘...tabi, ancak bu şekilde ne olduklarını anlayabiliriz...’

2.: ‘...her şeyin bir tanımını olmasa nasıl aynı düşünürüz. Ben, armut derim; sen elma anlarsın...’

Soru: Peki tanım, anlamak için gerekli; mesela, kalemin tanımını verebilir misiniz?

4.: ‘...kalem yazmaya yarayan şeydir, bu çok kolay...’

5.: ‘... evet yazmaya yarayan araç...’

Soru: O zaman kalemi çevirmek için veya bir şeyi açmak için kullandığımızda kalem olmuyor mu?

6.: ‘... oluyor da tanımın içinde bunlar yok...’

1.: ‘...tabi kalemle bunlarda yapılabilir; ama bunlar onun diğer özellikleridir...’

Soru: O zaman her şeyin tanımını onu tam olarak anlatabilir mi? veya biz tanım verirken sadece temel özelliğini mi ele alıyoruz; veya tanımın içinde birçok özellik yer almıyor mu?

2.: ‘...yani çok anlaşılır cümleler kurmadınız ama, şunu demek istiyorsunuz herhalde: Tanım yeterli olmayabilir...’

6.: ‘...tabi tanımında ana özellik vardır...’

Soru: Peki, dediğiniz gibi sorum biraz karmaşık oldu; ama açıklamalarınıza katılıyorum. Yani herhangi bir şeyin tanımını verdiğimizde sadece ana özelliğini veririz öyle mi?

5.: ‘...tabi, herkes anlasın diye...’

2.: ‘... doğru, kalemin temel özelliği yazı yazmaktır. Bunun gibi...’

Soru: O halde her tanım eksiktir. Çünkü; sadece ana özellik verilir; halbuki, daha birçok özelliği olabilir.

3.: ‘...evet, ama o zaman niye bir sürü tanım var...’

4.: ‘... tanım eksikse anlam oluşmaz...’

Soru: Başa dönüp baktığımızda, felsefe kavramının bir tanımının olmadığını artık rahatlıkla söyleyebiliriz.

1.: ‘... nasıl yani, şimdi tanımını olmayan bir şeyi mi yapacağız?...’

6.: ‘...tanımını yoksa nasıl anlayacağız...’

Soru: Yanlış anlaşıldım sanırım, felsefenin sadece bir tanımı yok; bir çok tanımı var. Çünkü bu etkinliği sadece ana özellikleriyle sınırlandırmak istemiyoruz...

3.: '... o zaman bu felsefe değişik bir şey, yani her istediğim olabilir...

5.: '... madem felsefede sınır koymak istemiyoruz. O zaman bizde düşündüğümüzü söyleyebiliriz...'

Soru: İşte burada can alıcı nokta var. Evet istediğinizi söyleyebilirsiniz; ama çelişmeden, düşündüklerinizi temellendirerek...

1.: '... hadi o zaman yapalım şu felsefeyi...'

YORUMLAMA: Çocukların felsefe hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadıkları görülmüş, varolan bilgileri kullanılarak felsefe kavramı anlatılmıştır. Böylece hakkında hiçbir şey bilmedikleri felsefe etkinliği, çocuklara herhangi bir bilgi verilmeksizin, onlar tarafından ifade edilebilmiştir. Burada üzerinde durulması gereken nokta, konudan bağımsız bilgilerden hareket ederek istenilen noktaya ulaşılmasıdır. Böylece, çocuk sadece akıl yürüterek; birçok bilgiye ulaşabileceğini görebilmiştir.

TEMA; Bilgi sahibi olunan bir konuda, var olan bilgiye ait kavramlar kullanılmaksızın; sokratik yöntem ile aynı konunun hatırlatılması.

Soru: Hadi bakalım, ilk sorumuz geliyor. İnsanla hayvan arasındaki ilişki nasıl sizce?

1.: '... ikisi de konuşur...'

Soru: Konuşmak için neye ihtiyacımız var?

1.: '... ağza...'

Soru: Peki, ağzımızı ne kontrol ediyor, hatta tüm vücudumuzu?

1.: beyin

Soru: İnsan da hayvan da konuşabildiğine göre insanda da hayvanda da beyin var mı?

3.: '... tabi ki var...'

5.: '... var; ama onlarınki küçük...'

Soru: Küçük ya da büyük varsa; ikisi de düşünebiliyor mu?

3.: '... düşünür; ama bizim gibi değil...'

2.: '... düşünür mü bilmem ki...'

Soru: Nasıl yani?

6.: '... örnek verebilir miyim?'

Soru: Tabi...

6.: '... balıklar hep yakalanıyor; ama insan bir yolunu buluyor tehlikeden kurtulmanın!..'

Soru: Bende bir örnek vereyim, insan önce tek katlı bina yaptı, daha sonra gökdelenlere kadar bu işi götürebildi; ama gökdelen yapan bir güvercin ben hiç görmedim. Sizce bunun sebebi ne olabilir?

- 1.: ‘...hayvanların gücü yetmiyordur...’
 3.: ‘... sanırım, ben sizi anladım, insanlar gelişiyor...’
 4.: ‘...insan yapar tabi, o aklını kullanabilir...’

Soru: O halde sorumuza geri dönersek; insanla hayvan arasındaki fark neymiş?

3.: ‘...biz 2+2 gibi şeyleri öğreniriz ve açıklarız; ama hayvanlarda bu yok, onlar anlamaz papağan gibi tekrar ederler. Biz insanlar 2+2 yi biliriz, 4+4ü düşünürüz...’

Soru: Mükemmel bir açıklama, işte tamda bu noktada devreye felsefe girer...

YORUMLAMA: Çocuklar içgüdü, zeka v.b. hiçbir kavram kullanmaksızın; sadece doğada gördüklerinden hareket ederek, insan ve hayvan arasındaki farkı söyleyebilmişlerdir. Böylece bilimsel anlamda sahip oldukları, fakat kendi cümleleri ile ifade edemedikleri bir bilgiyi tamamen özgün bir şekilde ortaya koyabilmişlerdir. Soruyla ilgili bilgiye sahip olmaları yetmediği zaman kendi deneyimlerini kullanabilmişlerdir. Bilimsel bilgiyle deneyimlerini birleştirebilmişlerdir. Evrene merakla bakıp; onu kendilerine göre ifade edebilmişlerdir.

TEMA: Küçük Prens, kitabındaki parçalar temel alınarak;

***Düşünsel olarak büyükler mi küçüklerin seviyesine iniyor?**

***Yine düşünsel olarak küçükler mi büyüklerin seviyesine çıkıyor?**

Sorularının üzerinde tartışılması.

Soru: Küçük Prens kitabı temel alınarak, küçüklerle büyüklerin zihinsel yapıları arasındaki fark nedir?

- 3.. ‘...büyüklerin hayal gücünü geliştirmek istiyor...’
 1.: ‘...büyüklerin farklı olduğunu göstermek...’

Soru: Onlar hayal kurmaz mı?

4.: ‘...ben bu kitabın başındaki resme bakınca, sopayla dünyayı yöneten çocuğu görüyorum. Ama siz büyükler böyle düşünmezsiniz. Kapak resmi kitabın içinde bir yerlerde anlatılmıştır falan...’

- 2.: ‘... büyükler bizden farklı düşünüyor...’
 5.: ‘...bizler, gerçek olmayan şeyleri düşünüyoruz...’
 6.: ‘...büyükler, daha çok gelecekle ilgili şeyler hayal ederler...’

1.: ‘...büyükler, bizi anlamıyor; ben, bazen hayallerimi anlatıyorum; ama onlar, boş ver diyor...’

3.: ‘...biz düşünürken hayallere dalıyoruz; ama büyükler onu yapmıyor, onlar doğruları düşünüyor bizde büyüünce öyle olacağız...’

Soru: Doğruları bilmemiz; acaba bizim hayal kurmamızı engeller mi?

2.: ‘...mesela; şu kapının arkasında ne var, diye sorsam; siz, bana hemen öbür odadakileri anlatmaya başlarsınız. Bana göre ise, ejderhalar vardır...’

5.: ‘...ama biz de büyükleri anlamıyoruz...’

3.: ‘...onların doğru bilgisi varsa; yanlış bilgisi de vardır. Yanlış da düşünebilirler...’

Soru: Doğru bilgimizle hayallerimizi birleştiremez miyiz? Siz de kapının ardında ne olduğunu biliyorsunuz; ama hayal gücünüzü doğru bilginize rağmen kullanıyorsunuz, öyle değil mi?

6.: ‘...evet biz de biliyoruz ama...’

3.: ‘...olmaz, siz yapamazsınız...’

Soru: İşte, eğer bunu başarabilirsek; filozof olmak için bir adım daha atmışız demektir. Sizin hayal gücünüz ve bizim bilgimiz.

YORUMLAMA: Bizim, onlar gibi olabileceğimize asla inanmamaktadırlar. Ayrıca büyümenin merak duygusundan uzaklaşmayı gerektirdiğini düşünmekte, kendilerinin çocukça düşündüğünün ve hayallerde yaşadıklarını söylemektedirler. Tüm bu ifadelerde ortak olan nokta, buldukları durumdan hiç de memnun olmadıklarını göstermektedir. Bu zamana kadar ısrarla söylenen ‘hayal kurma, biraz ders çalış!’ gibi sözlerin çocuklar üzerinde olumsuz düşünceler oluşturduğu düşünülmektedir. Çocuklara zihinlerinin bizden farklı olduğunu anlatırken, kendilerine güvenlerine zarar verildiği sorularımıza verilen cevaplarda görülmektedir. Hayal güçlerinin olduğunu bilmeleri, doğru bilgiye sahip olmadıkları kanısına varmalarına neden olmaktadır. Tüm bunlara rağmen kimin konumunun iyi olduğunu net olarak ifade edememektedirler. Bu şartlarda doğru bilgiye sahip olmakla merakın sona ermesi, kesinlikle; kabul edilen bir düşünce haline gelmektedir. Oysa, filozof zihinlerin oluşabilmesi için öncelikle bu duygudan kurtulmaları gerekmektedir.

TEMA: Filozof ile çocuk arasındaki ilişkinin örneklerle anlatılması.

Soru: Solda annesiyle yürüyen bir çocuk, karşıdan gelen köpeği görünce heyecanlanır; onunla ilgilenmek ister; ama annesi umursamadan yanından geçer. Bir süre sonra bir pelikanın kendilerine doğru yaklaştığını gören anne ve çocuk şaşırır ve pelikanla ilgilenmeye başlar. Acaba pelikan ve köpeğe aynı tepkinin verilmemesinin sebebi nedir?

1.: ‘...ben pelikan görsem de köpek görsem de şaşırmam çünkü ikisi de benim galaksimde var...’

2.: ‘...pelikan şehirde olmaz; ama köpeğe alışırız...’

3.: ‘...pelikan görsek şaşırırız. Çünkü şekli farklı gelir; ama köpeğe sadece ilgi gösteririz, hep gördüğümüz için...’

Soru: O zaman köpeğe ve pelikana farklı tepki vermelerinin nedeni, köpeğe alışmış olmaları; ama pelikanı çok sık görmemeleri diyebilir miyiz?

1.: ‘...evet sanki...’

Soru: Herkes aynı fikirdeyse şu noktaya tekrar dikkat edelim: Anne, sadece pelikana şaşırırken; çocuk, her ikisine de aynı tepkiyi veriyor, bunun sebebi ne olabilir?

4.: ‘... çocuk pelikan ve köpeğe aynı tepkiyi veriyor; çünkü çocuk, yani çocukça düşünüyor...’

1.: ‘...çocuk daha köpeğe de alışmamış...’

5.: ‘...bence anne köpeği biliyor daha önce çok defa görmüş; ama çocuk hala merak ediyor ve sanırım pelikani da ilk defa görmüştür. Bu arada pelikan uçuyor muydu?’

Soru: O halde bizler doğada çok sık gördüğümüz şeylere alışıyor ve zamanla onlara şaşırılmaya başlıyoruz; ama çocuklar daha yeni yeni doğa ile tanıştıkları için her şeye şaşırıyorlar öyle mi?

2.: ‘... evet ...’

4.: ‘... olabilir...’

Soru: Çocuklar doğayı daha yeni yeni tanıyor ve bu yüzden şaşkınlık içine düşüyorlarsa tepkilerini nasıl gösteriyorlar?

1.: ‘... annem bana bu yüzden çok soru sorduğumu söyler...’

3.: ‘... ben bir şeyi yeni yeni tanırıyorsa merak ederim...’

6.: ‘... ben her ikisini de yaşıyorum; yani hem merak ediyorum, hem de soru soruyorum. Mesela; ben ödev yaparken, hep merak ettiklerimi babama soruyorum...’

Soru: Merak etmek ve soru sormak ‘şaşıрма’ kavramı ile ortaya çıkıyor öyleyse. Soru sormamızı ve bilgi edinmemizi sağlayan şaşırma nedir sizce?

2.: ‘... şaşırma bilmediğin bir şeyi görünce Aaaa! demektir...’

5.: ‘... bence pelikani görünce ortaya çıkandır...’

3.: ‘... şaşırınca bilmiyoruz, demektir...’

Soru: Şaşırma ve bilmemeçlik beraber anılan iki kavramsa, bilmek ve şaşırma kavramlarını beraber düşünsek neler ortaya çıkar acaba?

2.: ‘... ne...’

5.: ‘...bilmek bilmemek, ne oldu böyle tekrar sorar mısınız?...’

Soru: Peki, şaşırma insan merak eder, soru sorar ve bilgi elde eder öyle mi?

1.: ‘... evet...’

4.: ‘...aynen...’

Soru: O halde bir şeyi biliyorsak, şaşırılmaz ve soru sormayız öyle mi?

2.: ‘... tabi benim ablam ödev yaparken; babama hiç soru sormuyor mesela...’

3.: ‘...evet evet...’

yönetici; peki buna bağlı olarak, bilen insanın şaşırması, dersem nasıl olur?

1.: ‘... bence biliyor ve şaşırıyorsa daha çok bilgi var...’

6.: ‘...eğer biliyor ve hala soru sormaya ve şaşırma devam ediyorsa annemin dediği gibi derin düşünüyoruz belki de...’

2.: ‘...o zaman, ablam bu işi yapamaz...’

Soru: Doğaya şaşırarak bakmayı asla bırakmayanlar; felsefe yapanlardır, dersek sizce; felsefe nasıl bir etkinliktir?

1.: ‘... o zaman çocuklar güzel felsefe yapar...’

3.: ‘... anneler hiç yapamaz o zaman...’

Soru: Peki bilgisi olan ve şaşırma hala devam edebilenler; felsefe yapanlardır, dersek; kimler, felsefe yapar?

- 1.: ‘...ha, şimdi hem anne; hem çocuk derim...’
6.: ‘... hiç bir şey bilmeden felsefe yapılamaz demek ki...’
4.: ‘... o zaman hem bir şey bilecek hem de şaşırarak, anne çocuk olacak yani...’

Soru: Şimdi biraz duralım ve toparlamaya çalışalım kim felsefe yapabilirmiş?

2.: ‘...felsefe yapmak için çevremize bakıp şaşırmanın lazım; ama çocuk gibi değil; yani bilsek de şaşırmaya devam etmeliyiz...’

5.: ‘...felsefe yapmak için hep soru sormak lazım...’

1.: ‘...annelerin felsefe yapması için şaşırıp, soru sormaları lazım...’

3.: ‘...bence felsefe yapmak eğlenceli; ama annem kızabilir, hep soru soracağım için...’

YORUMLAMA: Çocukların doğuştan sahip oldukları merak, soru sorma ve şaşırma duygularının filozof ile çocuk arasındaki mükemmel benzerlik olduğu vurgulanmıştır. Yalnız sadece bu duygular bizim evreni okuyabilmemiz için yeterli değildir. Diyalogta da görüldüğü gibi annenin de bilgisine ihtiyaç duyulmaktadır. Eğer; bu iki durumu yani, annenin bilgisiyle çocuğun sorularını birleştirebilirsek, filozof zihnine ulaşılacağı görülmektedir. Ama çocuklarda annenin asla böyle olamayacağı konusunda bir kanının var olduğu, doğru bilgiye sahip olmanın onları bu yönde olumsuz etkilediği temel kabul gören düşüncelerden birini oluşturmaktadır. Özellikle şaşırma ve bilme kavramlarının birlikte olamayacağı kabul edilse de diyalogun sonunda bu konudaki düşüncelerinin biraz daha yumuşadığı görülmektedir.

TEMA: Filozofların düşüncelerinden yararlanılarak; çocukların sistemli düşünebilmesi için serbest düşünme etkinliklerinin yapılması.

Soru: Doğaya bakınca neler görüyoruz?

1.: ‘...hayvan, insan, bitki, evler...Ama bunlar bizim yaşadığımız doğada var olanlar.

Soru: Başka bir doğada mı var?

1.: ‘...benim kendi doğam var. Daha doğrusu galaksim var.

Soru: Peki galaksine bakınca ne görüyorsun?

1.: ‘...saray var, köleler var. Bir de kıyamet makinesini yapanlar...’

Soru: Saray, köle ve kıyamet makinesi biraz anlamam için bana yardımcı olur musun?

1.: ‘...tabi, sarayın yöneticisi benim. Çünkü nasıl yönetileceğini ben biliyorum. Köleler aslında sizin dünyanızdaki para alanlar; yani işi yapacaklar, ben de onlara yaşayabilecekleri şeyleri vereceğim. Köleler olmazsa sarayım ayakta duramaz. Bir yönetici olarak bunu biliyorum. Kıyamet makinesi de kötülerini kurtarmak için. Size, bununla ilgili çizdiğim resmi gösterebilir miyim?...’

Soru: Anlamama oldukça yardımcı olur sanırım sevinirim. (Resmi inceledikten sonra anlayabilmek için soru sormaya devam ettik, resimde birbirlerine ateş edenler

vardı. Öncelikle bu durumu sorarak başlamak istedik.) resimde bir savaş durumu mu var?

1.: ‘...aşlında bu özel bir durum değil; iyiler ve kötüler hep savaş eder...’

Soru: Peki, bu mermiler neden yukarıya doğru ?

1.: ‘...bu benim hayal gücüm. Yani kurşunlar yer çekimi kanununa karşı koymuşlar...’

Soru: İyiler ve kötüler savaş halinde

1.: ‘...bir dakika şeyi söylemedim: Hayal gücünü kullananlar iyiler; yani, kurşunları aşağıya doğru hareket edenler. Öbürleri kötü; çünkü hayal güçleri ölmüş, kurşunları düz gidiyor...’

Soru: Peki, bu her iki tarafta olan zindanlar niye var?

1.: ‘...kötüler tarafındaki savaşta yakalanan iyilerin hayal gücünü ortadan kaldırmak için, iyiler tarafındaki de savaşta yakalanan kötülere hayal gücünü tekrar kazandırabilmek için...’

Soru: Yani, senin için hayal gücü çok önemli, peki bir insanı doğduğu zaman alıp bir mağaraya kapatsak hep karanlıkta yaşasa hiç bir şey bilmese hayal gücü var mıdır?

1.: ‘... bir mağara mı? Hiçbir şey yoksa ve karanlıkta bir ışık olsa iyi olur. Çevresini görse nasıl mağaradan çıkacağını hayal ederdi...’

Soru: Yani, hayal edebilmek için bir ışığa ihtiyaç var, peki mağaraya ışık vursun ne olur?

1.: ‘... şimdi oldu, kurtulmayı başarır. Çünkü çevresini görmeye başlar...’

Soru: Hikayeyi toparlarsak; bir insan doğduğu andan itibaren mağarada yaşamaktadır. Her yer karanlık, hiç hayal gücü yok, sonra ışık mağaraya vurunca her şey değişiyor ve kendini sınırlayan mağaradan çıkıyor. Birden ortaya çıkan ışığın etkisiyle mağaradaki adam çevreyi tanıdığı gibi; kendini de fark eder mi?

1.: ‘... fark eder, tabi. Elini kolunu görür...’

Soru: Peki duvardaki gölgesini de görür mü?

1.: ‘...tabi...’

Soru: Gölgesini gören, gerçeğini merak eder mi?

1.: ‘...sanırım; ama bunun için mağaradan çıkması lazım. Çünkü, ses falan duyar, çıkışı arar...’

Soru: Böylece senin dünyana ulaşır mı?

1.: ‘... evet artık köle olabilir...’

YORUMLAMA: Çocuğun hayal dünyasına hiçbir sınır koymadan, sadece anlayabilmek için sorulan sorulara oldukça sistemli cevaplar verilmiştir. Çocuğun hayal dünyasının düzenli olması bir filozof ile bağdaştırmamız için bize zemin oluşturmuştur. Ona herhangi bir bilgi vermeksizin; Platon’un mağara benzetmesinden bazı bölümler kullanılmıştır. Platon’un mağara benzetmesiyle çocuğun galaksisi arasında bir ortak dünya, diyaloglarda da görüldüğü gibi oluşturulabilmiştir.

TEMA: Yine filozofların düşüncelerinden yararlanılarak; çocukların sistemli düşünebilmesi için serbest düşünme etkinliklerinin yapılması.

Soru: En büyük hayaliniz nedir?

1.: ‘...ben Robinson olmak isterdim?..’

Soru: Öyle adada tek başına...

1.: ‘...tek başına; ama kendi oluşturduğun dünyada, kimse sana şöyle yap, böyle yap demiyor...

Soru: Bu dünyanın ne zararı var?

1.: ‘...hiçbir şeyi ben bulmadım, her şey hazır. Evi yapmayı ben kendi başıma öğrensem, yemek yapmayı v.b. ...’

Soru: Bu dünyada da yaşarken önce kendinden başlayıp; doğayı yeniden sorgulayabilirsin, gibi geliyor bana...

1.: ‘...evet; ama bilince bunu yeniden yapmak çok zor, deneyen var mı?’

YORUMLAMA: Çocuk, biz büyüklerin en çok korktuğu değişimi istemektedir. Bunu gerçekleştirmek için de Descartes’ın “Düşünüyorum o halde varım.” Düşüncesinin nüvelerini taşıyor gibi görülmektedir. Descartes’ta felsefesinin temellerini oluşturan bu görüşe her şeyi yeniden ispat ederek ulaşmaktadır. Çocukta da sorgulayarak evreni anlamaya doğru düşünsel bir gidiş görülmektedir.

TEMA: Sokratik yöntemin çocuklar tarafından nasıl algılandığının irdelenmesi.

Soru: Birkaç derstir, sizlerle beraberim. Sizce ben ne yapıyorum?

1.: ‘... çok soru soruyorsun. Aslında sen öğretmensin; bilmen gerek ama...’

3.: ‘...sanırım, bize ayna tutuyorsun...’

Soru: Tam olarak anlayamadım, şu ayna olayını. Bana biraz bilgi verir misin?

3.: ‘...ayna benim kendimi görmemi sağlar. Siz kaç derstir, bize sorular sorarak bildiğimiz şeyleri söyletiyorsunuz...’

Soru: Bildiğiniz şeylerin siz farkında değil misiniz? Ben bunun için neden soru sormalıyım ki?

3.: ‘...biz biliyoruz, ama siz verdiğimiz cevapla yetinmiyorsunuz bir soru daha soruyorsunuz. Böylece ben aynı konu üzerine tekrar düşünüyorum...’

Soru: Evet size uyguladığım; tam da bu

YORUMLAMA: Sokrates’i bilmeden, herhangi bir bilgi aktarımı yapılmadan, sadece dersleri takip ederek sokratik yöntemi ifade edebilmişlerdir. Etkinlik yapıldığı süre boyunca çocuğun her şeyin farkında olduğu anlaşılmaktadır. Çocuğun düşündüklerini ifade edebilmesi, konu ile ilgi kurabilmesi zihinsel kimliğini tam olarak göstermektedir.

SONUÇ

Elde edilen bulgulara göre çocuklar birçok bakımdan kendilerini farklı hissetmektedirler. Zaman zaman bu farkın kendilerinden kaynaklanan bir eksiklik olduğunu ifade etmektedirler. Bu eksiklik özellikle doğru bilgiye sahip olmakla ilgili olarak göze çarpmaktadır (Mathews, 2000). Bu düşünceden hareketle birçok konuda konuşmayı uygun görmemekte ve kendilerini güvende hissetmemektedirler. Doğru bilgiye ulaşma kaygısının birçok açıdan çocuğu sınırladığı görülmektedir. Bu kaygıya ek olarak, çocuklarla yaptığımız diyaloglara baktığımızda hayal kurmakla ilgili olumsuz düşüncelere sahip oldukları da görülmektedir. Hayal kurmanın boş zaman etkinliği olduğunun düşünülmesi ve çocuklara bu düşüncenin sürekli

vurgulanması onları bu etkinlikten uzaklaştırmaktadır (Serter, 1997). Hayal gücü ile doğru bilginin birbiriyle zıt iki kavram olduğunu düşünmeleri diyaloglarımızda görülmektedir. Soru sorma ile doğru bilgi arasında kurdukları ilişki de yine bu yönde olmaktadır. Sadece doğru bilgiyi elde etmek için soru sorulduğu kabul edilmektedir. Heidegger'in (1995) de belirttiği gibi, doğru bilgiye ulaşıldıkça soru sorma eylemi önemini kaybetmektedir. Soru sorma, hayal kurma, merak etme yani çocuğun doğuştan sahip olduğu bu özellikler zamanla çocukta varolan eksiklikler olarak görülmektedir (Mathews, 2000). Genel literatüre baktığımızda çocukların ana özelliklerini olumlu yönde bir farklılık olarak görmeleri ve kendilerinin farkına varmaları için önerilen etkinlik, felsefe eğitimi olmaktadır (Bubner, 2003; Arat, 1989; Arslan, 1989). Burada felsefe kavramı, felsefi etkinlik olarak anlaşılmalıdır. Çünkü çalışmamız, felsefe tarihi aktarmak veya filozofların düşüncelerini vermek gibi bir kaygı taşımamaktadır. Sadece; çocukların zihinsel yapılarını geliştirebilmek için sokratik yöntem uygulanarak, bulgular değerlendirilmiştir.

Sokratik yöntem, eğitim sistemimizde 'buldurma yöntemi' olarak da kullanılmaktadır. Bu görüş, Sokrates'in felsefede gerçekleştirdiği hatırlatma yönteminin eğitime uygulanmasını temel almaktadır. Bu yöntem sayesinde sadece bilgi alan, bilgiler arasında ilgi kuramayan, bilgi bankası, ezberci bir eğitimden uzaklaşmak temel amaç olmaktadır. Ayrıca sokratik yöntemin eğitimde uygulanmasıyla öğretmen merkezli klasik soru cevap yönteminden uzaklaşıp, öğrenci merkezli kendini ifade edebilen özgür bireylerin kullandığı soru cevap yöntemine geçilmesi amaçlanmaktadır (Aydın, 1998). Sokratik yöntemi uygularken, öğrencilerin verdiği cevaplar oldukça önemlidir ve sorular bu cevaplar ışığında öğrencinin düşündüğünü rahatça söyleyebilmesi için sorulmaktadır (Kaynardağ, 1989). Nitekim; örnek diyaloglarımızda da görüldüğü gibi sorularımızdaki temel amaç, onların rahatlıkla düşüncelerini ifade etmelerine yönelik olmaktadır. Düşündüklerinin anlaşılmasına çalışılması, kendilerini fark etmelerini sağlamaktadır. Bunu hissettikleri zaman, daha rahat, kendilerini ifade edebildikleri diyaloglarımızda da gözlenmektedir.

Bu yöntemi uygularken karşılaştığımız temel problemlerden biri, çocukların düşüncelerini istedikleri gibi aktarmalarını sağlamak olmuştur. Yapılan etkinlik hakkında hiçbir şey bilmemeleri bunun başlıca sebebini oluşturmaktadır. Bu yüzden ilk derslerimiz çocuğun bu konudaki eksikliğini giderilmesine ayrılmıştır. Felsefi etkinliğin dersten farklı olduğu ve uygulayan kişinin de öğretmen olmadığı anlaşıldıktan sonra çocuğun tepkisi değişmiştir. Çünkü; öğretmen, sorduğu soruya daha önce öğrettiği doğru cevabı istemektedir. Öğretmen, ezber bilgiyi denetleyen ve not veren bir görevli olarak düşünülmektedir (Yapıcı, 2007). Bu anlayış var olduğu sürece çocuk, yanlış bir şey söylerim, korkusuyla düşüncelerini dile getirmemektedir (Eldeleklioğlu, 2004).

Özellikle üzerinde durulması gereken bir diğer nokta da, yöntemi uygulayan kişinin kesinlikle felsefi donanıma sahip olması gerektiği olmaktadır. Çünkü; burada sıradan bir soru-cevap yöntemi uygulanmamaktadır. Uygulanan yöntem tamamen felsefi bir tavidir (T.F.K.). Felsefi tavrın gerçekleşebilmesi için felsefi bilgi, ana kaynağı oluşturmaktadır. Nitekim; derslerimizde zaman zaman filozofların

kullandığı benzetmeler örnek olarak verilmiş ve çocuğun akıl yürütme yetisinin geliştiği gözlenmiştir. Birebir yaptığımız diyaloglar da çocukların kendi ifadeleriyle filozofların görüşleri arasında ilgi kurulup düşünsel dizgi oluşturulabilmiştir. Sokratik yöntemi uygularken felsefi bilgiye sahip olmak; verilen cevaplar karşısında kontrolü kaybetmememize de yardımcı olmaktadır. Çünkü; diyalogları belirleyen cevaplardır ve cevaplara uygun soru sormak için çok alternatifli düşünme gerekmektedir. Bunu yapabilmek de ancak felsefe tarihindeki bilgilerin zihnimizde yer etmesiyle mümkün olmaktadır. Bu sayede aynı konuyla ilgili birçok farklı görüşe sahip olunmaktadır. Kısacası; evrene felsefi bakışı sağlayabilmek, felsefi bilgi olmaksızın gerçekleşmemektedir(Direk, 2006)

Çocuklar, var olan eğitim sistemimizde felsefe ile çok geç tanışmaktadır (11. sınıf). Doğru bilginin bu zamana kadar hiç sorgulanmaması ve sadece bilgi aktarımının yapılmış olması geç kalınan felsefe derslerinin istenilen sonucu vermemesine sebep olmaktadır. Ayrıca felsefe dersinin içerik olarak; sadece felsefenin temel problemlerinden hareket ederek, filozofların görüşlerinin verildiği bir etkinlik olması öğrencilerin olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Bu kuru bilgi, çocuğun felsefe ile tanıştığı an, ilişkisini kesmesine zemin hazırlamaktadır. İlköğretim düzeyinde yapılacak bu tür etkinliklerle çocuk felsefi etkinliği erken tanıyacak ve felsefi bilgiyi de merak etmesi sağlanmış olacaktır. Ayrıca öğretmen adaylarının alan bilgisinin yanında alacak oldukları felsefe dersleri, felsefi bilgi eksikliğini tamamlayacağından, konularına uygun olarak veya özellikle zaman ayırarak bu yöntemi uygulamalarını sağlayacaktır. Böylece yaşamı sorgulayan, kendini ifade edebilen, doğru bilgiyle doğuştan getirdiği özellikleri birleştirebilen bireyler evreni anlamaya başlayacaktır. M.E.B.'in son yıllarda bu konuda yaptığı çalışmaların umut verici olduğu düşünülmektedir. İlköğretim aşamasında konulan 'düşünme dersleri' bir ilk adım olarak görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Arat, N. (1989). İdeolojik Bağlamda Din- Bilim-Felsefe. *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6, 315-319.
- Anıl, Y. Ş. (2006). *Sokrates*. İstanbul: Kastaş Yayıncılık.
- Aristoteles, (1985). *Metafizik* (Çev: Ahmet Arslan). İzmir: Ege üni. yayıncılık.
- Arslan, A. (1989). 2. Felsefe- Mantık ve Bilim Tarihi. *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 9, 9-19
- Arslan, A. (1994). *Felsefe Tartışmaları*. İstanbul: Nisan Yayıncılık
- Arslan, A. (1998). *Felsefeye Giriş*. Ankara: Vadi yayıncılık.
- Aytaç, K. (1998). *Avrupa Eğitim Tarihi*. İstanbul: M.Ü. yayıncılık.
- Billington, R.(1997). *Felsefeyi Yaşamak* (Çev: A.Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı yayıncılık.
- Çilingir, L. (2003). *Niçin Felsefe? Neden Felsefe?* Ankara: Elis yayıncılık.
- Dewey, J.(1996). *Demokrasi ve Eğitim*. (Çev: T. Yılmaz). İzmir: Ege Üni. Yayıncılık.
- Direk, N. (2006). *Filozof Çocuk*. İstanbul: Pan yayıncılık.
- Eldeklioğlu, J. (2004). Çocuklarda Özgüven Gelişimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 111-112
- Dorion, L.A. (2005). *Sokrates* (Çev: M. N. Demirtaş.). Ankara: Dost yayıncılık.
- Heidegger, M.(1995). *Nedir Bu Felsefe*. (Çev: A. Ilgat). İstanbul: Afa Yayıncılık.
- Exupery, S. A.(2000). *Küçük Prens* (Çev: F.Erdoğan). Ankara: Mavi bulut yayıncılık
- Gross, R. (2006). *Sokrates Yöntemi*. (Çev: İ. Şener.). İstanbul: Pegasus yayıncılık
- Jaspers, K. (1995). *Felsefe Nedir?* (Çev: İ. Z. Eyuboğlu). İstanbul: Say yayıncılık.
- Karakaya, Z. (2006). Çocuk Felsefesi ve Çocuk Eğitimi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 1, 23-35
- Kaynar dağ, A. (1989). Türk Düşüncesinde Dünden Bugüne Sokrates İlgisi. *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*,6, 123-133
- Laertios, D. (2003). *Ünlü Filozofların Yaşantıları ve Öğretileri*, (Çev: C. Şemtuna). İstanbul: Yapı kredi yayıncılık.
- Matthews B. G.(2000). *Çocukluk Felsefesi*. (Çev: E. Çakmak). İstanbul: Gendaş yayıncılık
- Nuran, M. (1999). *Denemeler*. (Çev: Hüseyin Portakal). İstanbul: Cem Yayınevi
- Nuran, D. (2004). *Küçük Prens Üzerine Düşünmek*. Ankara: Mor Menekşe Yayıncılık.
- Özlem, D. (1999). *Günümüzde Felsefe Disiplinleri*. İstanbul: Ara yayıncılık.

- Platon (1993), *Dialoglar*, (1993). (Çev: Sabahattin Eyüboğlu, Adnan Cemgil, Melih Cevdet Anday, Teoman Aktürel). İstanbul: Remzi Kitabevi
- Serter. N. (1997). *İnsan Merkezli Eğitim*. İstanbul: Sarmal yayıncılık.
- Şirin R.M.(2007). *Aşk Olsun Çocuğum Aşk Olsun*. İstanbul: Kök yayıncılık.
- Türkiye Felsefe Kurumu Çocuklar için Felsefe Birimi, 1998 Ocak, T.F.K., 9, 10.
- Vansieleghem, N. (2005). Philosophy for Children as the Wind of Thinking. *Journal of Philosophy of Educatio*, 39 (1), 19-33
- Weber, A. (1991). *Felsefe Tarihi*. (Çev: H. V. Eralp). İstanbul: Sosyal yayıncılık.
- Yazıcı, S. (2007). Çocuklarla Felsefe. *İlköğretmen*, 5, 12-14
- Yapıcı, M. (2007). Öğretmen Tutum ve Yansımaları. *Üniversite ve Toplum Dergisi*, 3, 13 <http://www.meb.gov.tr>. (2007, Ağustos)